

ZADNJI JE ČAS ZA SPAS DRVOPRERAĐIVAČA

Šume pokriva-ju oko 48% prostora Republike Hrvatske te su velik potencijal za razvoj gospodarstva, važne su za očuvanje okoliša, proizvodnju biomase i drugih proizvoda od drva. No šume u Hrvatskoj nisu do-

voljno iskorištene, ponajprije zbog neracionalne politike prema drvoprerađivačkoj industriji.

U drvoprerađivačkoj industriji u Hrvatskoj zaposleno je oko 24 000 ljudi, bez zaposlenika Hrvatskih šuma, d.o.o., pratećih obrta i papirne industrije. S njima je taj broj udvostručen i stvara skupinu od oko 17% zaposlenih u ukupnoj industriji Republike Hrvatske. Posljednje četiri godine drvna je industrija imala ekspanziju, zabilježen je rast ostvaren značajnim ulaganjem.

U istom razdoblju dva je puta povećan izvoz proizvoda drvne industrije. Dakle, od 500 milijuna dolara izvoza od prije četiri godine, prošle je godine izvoz povećan na 980 milijuna dolara, što je vrlo dobar porast. To je oko 7,5% ukupnoga izvoza Hrvatske. Prednost drvoprerađivačke industrije jest i to što ima visok neto izvoz, odnosno što je uvozna komponenta pri stvaranju proizvoda vrlo malena, samo oko 5%. Usporedbe radi, uvozna komponenta u brodogradnji iznosi i do 75%. Sve je to rezultat činjenice da je Hrvatska bogata šumama.

Prošle je godine zabilježen pad narudžaba, pogotovo u posljednjem kvartalu, negdje i do 40% u odnosu prema prethodnoj godini. To se, nažalost, snažno odrazilo i na broju zaposlenih, pa je prošle godine u drvnjoj industriji izgubljeno oko 4 000 radnih mjesta. Nastavak sličnoga nepovoljnog trenda bilježi se i u prvom kvartalu ove godine.

Teško je predvidjeti koliko će još radnika u drvnjoj industriji ostati bez posla. Nažalost, vjerojatno će ih biti još jer se iz usporedbe službenih podataka za prva dva mjeseca 2009. godine s istim razdobljem prethodne godine može vidjeti da je izvoz drvnoga sektora 42% manji.

Ukupni prihod hrvatske drvne industrije iznosi oko 8 milijardi kuna u godini. S obzirom na sirovinsku osnovu koja se kupuje od Hrvatskih šuma, d.o.o. za 1,4 milijardu kuna, jasno je kako se pritom ostvaruje visoka dodana vrijednost. Primjerice, računa se da je odnos trupca i finalnog proizvoda u drvnjoj industriji 1:7. Zanimljiva je i usporedba da je za prodaju jednog trupca

potreban samo jedan zaposlenik, a za prodaju namještaja od jednog trupca potrebno je sedam zaposlenih, pa je i na temelju pokazatelja radne snage vidljiv taj odnos i ta visoka dodana vrijednost.

Hrvatska drvna industrija još od 2004. godine ima strategiju razvoja drvoprerađivačkog sektora. To je jedna od rijetkih industrija za koju je vlada donijela strategiju razvoja. Dvije godine poslije vlada je donijela Operativni program razvoja drvoprerađivačkog sektora. To su dobri temelji na kojima se može i treba graditi budućnost drvoprerađivačkog sektora. Međutim, u posljednju godinu dana, u vrijeme svjetske gospodarske krize, nije se s dovoljno pažnje i senzibiliteta prišlo drvoprerađivačkom sektoru. Država je trebala brže reagirati te konkretnijim, jasnijim i transparentnijim mjerama pomoći drvnjoj industriji.

Kriza se prelila s izvoznog tržišta, pa je trebalo brzo intervenirati, po uzoru na većinu europskih zemalja. Primjerice, u Francuskoj, Njemačkoj, Italiji ili Sloveniji reagirali su tako da su povoljnim kreditima s kamatom do 4% omogućili kreditno premošćivanje, prije svega izvoznom sektoru. Otvorili su i interventne fondove radi održavanja svih onih proizvodnja koje imaju budućnost i održivost, odnosno koje imaju proizvod konkurentan na globalnom tržištu, skratili su i radni tjedan, reagirajući tako na smanjen broj narudžaba. Te su zemlje ujedno stavile na raspolaganje financijska sredstva za financiranje jednog dana, primjerice, petka.

Subvencioniranje skraćenoga radnog vremena slovenska vlada i parlament uveli su početkom ove godine donošenjem posebnog zakona. Prema tom zakonu poslodavci koji radi održavanja zaposlenosti uvedu 36-satni radni tjedan imaju pravo na sufinanciranje 60 EUR mjesečno po radniku, a poslodavci koji uvedu 32-satni radni tjedan imaju pravo na 120 EUR po radniku, odnosno 15 EUR po skraćenom satu. Poslodavac se obvezuje za vrijeme primanja subvencija redovito isplaćivati plaće i sve doprinose, u godini u kojoj je primao subvencije ne smije radnicima davati poslovno uvjetovane otkaze niti prekovremeno zapošljavati, kao niti ni isplaćivati nagrade članovima uprave i nadzornog odbora. U Sloveniji se 491 tvrtka odnosno 52 000 zaposlenika, koristi tim oblikom subvencija, a računa se da je na taj način spašeno 6 700 radnika, odnosno da je to izravna potpora tvrtkama da ne idu u stečajevu već da premoste situaciju za godinu, godinu i pol, do izlaska iz krize.

Prije svega, u ovom bi trenutku bilo važno imati povoljne kreditne linije preko HBOR-a, kako bi se mogla financirati tekuća proizvodnja i zadržati smanjena optimalna razina proizvodnje, odnosno, kako se tvrtke

ne bi gasile. Prije nešto više od tri mjeseca Vladi RH odnosno predsjedniku Vlade upućen je zahtjev za sastanak na kojemu je prezentirana aktualna situacija i potrebe drvne industrije, s konkretnim prijedlozima mjera. Iznesen je niz mjera usmjerenih na pomoć putem izravnih poticaja, dodjela povlaštenoga statusa velikim tvrtkama pri kupnji električne energije u HEP-u, kreditiranje preko HBOR-a. Drugi niz mjera predložen je preko Hrvatskih šuma, d.o.o., državne tvrtke koja može pomoći rabatnom i sniženjem cijena, prije svega finalnim proizvođačima namještaja te proizvođačima podnih obloga i drva u graditeljstvu, smanjivanjem zateznih kamata onima koji kasne s plaćanjem sa sadašnjih 17% na neku primjereniju kamatnu stopu, npr. na 8 do 10% i, na kraju, produženjem plaćanja sa 120 na 180 dana. Tim se mjerama uvelike može pomoći hrvatskoj drvenoj industriji.

Važno je napomenuti kako se Vlada RH obvezala podjednako brinuti o obje grane iz tog sektora, o Hrvatskim šumama, d.o.o., koje su u državnom vlasništvu i upravljaju sa 75% šumskih površina, te o drvenoj industriji, koja ima visoko strateško i nacionalno značenje. Usto, EU također daje preporuke nacionalnim vladama da izrade strategije očuvanja tradicionalnih industrija, među kojima drvena industrija u RH svakako treba imati prioritet.

U Udruženju drvoprerađivačke industrije postoje angažirani i stručni djelatnici koji su voljni i koji umiju kvalitetno i stručno odraditi i servisirati sve postavljene zahtjeve. S obzirom na aktualne teškoće koje bitno kompliciraju i uvelike dodatno opterećuju drvnu industriju, pri čemu se prije svega se misli na velik rast cijena i inflaciju te na aprecijaciju kune, koja posebno pogađa izvoznike. Izuzetno je važno da Udruženje drvoprerađivačke industrije još snažnije prezentira opravdane zahtjeve za pomoć i potporu drvenoj industriji u Republici Hrvatskoj te legitimno lobira preko našega najvećeg lobističkog udruženja u Hrvatskoj gospodarskoj komori. Sve se to mora činiti radi postizanja bolje pozicije i boljeg razumijevanja drvnog sektora.

Na primjer, mi u tvrtki Spin Valis činimo sve kako bismo se oduprli krizi racionalizacijama, češljanjem troškova, kontinuiranim restrukturiranjima, stvaranjem rezervnih planova, pojačanim radom na kvaliteti naših proizvoda, ulaganjem u nove proizvode i nova tržišta, radom na konkurentnosti i na sličnim mjerama. Nažalost, u ovoj smo recesiji također pogođeni pa bilježimo smanjenje narudžaba u posljednjem kvartalu prošle godine, pa i u prva tri mjeseca ove godine za 20-ak %. Time, jasno, imamo i pad proizvodnje. Naravno, to nepovoljno utječe na našu bilancu i ukupno poslovanje. No u usporedbi s drugim tvrtkama, u drvenoj se industriji još dobro i držimo, pa smo među nekoliko malobrojnih tvrtki koje u ovom trenutku redovito plaćaju sve svoje obveze prema Hrvatskim šumama, d.o.o., bankama, dobavljačima, dioničarima i drugima, te, naravno, prije svega prema radnicima. Uvodili smo redukcije, smanjenje broja radnika, prije svega onih koji su imali ugovor na određeno vrijeme, što je vezano za spomenuto smanjenje narudžaba. Prmjerice, u po-

sljednem kvartalu prošle godine nismo produžili ugovore s 40-ak radnika, što je 10-ak % ukupnog broja zaposlenih.

Posljednjih 15-ak godina u drvoprerađivačkom su se sektoru dogodile velike, možda i dramatične promjene, prije svega nestankom, tj. stečajem i likvidacijom mnogih velikih sustava i kombinata. To su nekadašnji lideri i veliki finalni proizvođači namještaja poput »Šavrića« iz Zagreba, »Đurđenovca« iz Đurđenovca, »Mobilije« iz Osijeka, »Papuka« iz Pakraca, »Bila« iz Đurđevca, »Radina« iz Ravne Gore i dr. Mnogi od njih bili su regionalni lideri i nositelji razvoja kraja u kojem su bili locirani. Pojedini drvoprerađivači opstali su na tržištu, ali su prekinuli ili bitno smanjili proizvodnju namještaja.

Zašto se to dogodilo? Osim ratnih razaranja te direktnih i indirektnih šteta nastalih tijekom Domovinskog rata, kao i nekih loših privatizacija, uzroke treba tražiti u često lošem menadžmentu u drvnom sektoru, kao i u uvjetima i okruženju u kojima sektor godinama radi i koji mu nisu naklonjeni, stimulativni ni poticajni za snažniji i brži razvoj. Posebno se mogu izdvojiti problemi vezani za izvoz, s trajnim problemom tečaja. U posljednjih nekoliko godina kuna stalno aprecira s obzirom na euro, ali varira prema dolaru i drugim valutama onako kako euro varira prema njima. Proizvođači namještaja, proizvođači parketa i drugih finalnih proizvoda visoko su neto aktivni izvoznici jer izvoz čini 75% i više njihova u ukupnog prihoda. U mnogih je proizvođača udio uvoznih komponenata u ukupnoj strukturi troškova malen, osobito u proizvođača namještaja od masivnog drva čija je uvozna komponenta manja od 3%. Stoga takve proizvođače pogađa puna inflacija i rast troškova na domaćem tržištu, a na prihodovnoj strani trpe gubitke ciljanog tečaja i stalnog pritiska na sniženje cijena na globalnom tržištu. Tu je još i nemotiviranost ulagača u privatnu finalnu industriju. Velik je to problem što je u Hrvatskoj definitivno izgubljena poveznica s distribucijskim i financijskim sektorom. Dakle, sve je teže plasirati proizvode na domaćem i inozemnom tržištu jer nemamo nijedan trgovački lanac koji promovira i prodaje domaći namještaj ni na domaćem tržištu ni u inozemstvu. K tome, uvjeti financiranja investicija sveli su se na potpuno komercijalne uvjete banaka.

Mnogo se govorilo o opremanju brojnih dvorana koje su nedavno izgrađene i koje se grade ili su se gradile u Hrvatskoj, a u njima je, što mnogi ne znaju, 90% parketa iz uvoza. Istodobno, u Hrvatskoj imamo jaku industriju podnih obloga, s dobrim i kvalitetnim proizvođačima koji sigurno mogu kvalitetno postaviti parke te u takvim objektima. Nažalost, već se pri projektiranju takvih objekata, hala i dvorana predviđi parket nekoga inozemnog proizvođača i na taj se način unaprijed odredi tip kvalitete ili tip proizvoda, čime se diskriminira domaći proizvođač.

Slogan *kupujmo hrvatsko* za mnoge je samo deklarativan, ponajprije za velike tvrtke, koje se skrivaju iza njega, a ne štite nacionalne proizvođače. Prije godinu dana pokrenuta je snažna inicijativa za odgovornu

javnu nabavu. Upravo u tom segmentu nije dovoljno napravljeno. Pri opremanju škola, vrtića, državnih i javnih ustanova nije bilo senzibilnosti ni domaćeg kupca ni javne nabave. Tu ima dosta prostora jer Hrvatska godišnje uveze namještaja u vrijednosti 500 milijuna dolara. Uvozi se unatoč tome što postoji velika mogućnost proizvodnje takvog namještaja u Hrvatskoj, i to namještaja bolje kvalitete. Međutim, projektanti i dizajneri tih objekata s obzirom na jake lobističke skupine i interese, već u fazi projektiranja predviđaju strani namještaj. Budući da u tome nismo dovoljno izgradili nacionalnu svijest, u javnim je nabavama poslove uzimala konkurencija iz, primjerice, Italije i Slovenije. Sada se pokušavaju akcijom odgovorne javne nabave senzibilizirati svi odgovorni da više pozornosti posvete domaćim proizvođačima, što manje-više zapravo rade i sve razvijene zemlje Europe, samo na suptilan način, vješto se koristeći prednostima domaćeg terena. Dakle, zagovaram protekcionizam kao taktiku, ne kao strategiju, što umješno rade u većini zemalja EU.

Jednako je neprirodno da država uvelike subvencionira i kreditira brodogradnju, da pokriva njezine gubitke, a da prema drugim industrijama nema ni približno takav odnos. Prema posljednjim podacima, država je u posljednjih 15 godina uložila 50 milijardi kuna u brodogradnju, i to različitim oblicima financiranja, a istodobno drvena industrija, primjerice, nije sudjelovala u izgradnji, odnosno unutrašnjem opremanju ni jednoga broda.. Dakle, to je neodrživo i neprirodno. Da je domaća drvena industrija dobila samo 10% onoga što je brodogradnja dobila posljednjih 15 godina, dakle da je dobila 5 milijardi kuna, više od 100 tisuća ljudi bilo bi izravno zaposleno u drvenoj industriji, bez kooperacije. Dakle, preko četiri puta više nego što ih sada zapošljava, odnosno više od 30 % zaposlenih u industriji Hrvatske.

Taj nepravedni odnos vidljiv je i iz podatka da je drvena industrija u posljednje dvije godine dobila manje od stotinu milijuna kuna direktnih državnih potpora, što je pohvalno, ali nedovoljno.

Drvopreradaivački sektor ne teži ekonomiji obujma niti je njegova stratega nošenje s konkurencijom s Dalekog istoka putem velikih serija i niskih cijena.

Upravo suprotno, strateški su ciljevi sektora male serije proizvoda izrađenih prema zahtjevima kupaca, visoke kvalitete i u kratkom roku. Osim toga, treba što je brže moguće reagirati na promjene trendova i prilagoditi se novim zahtjevima kupaca.

Vrlo je važno očuvati šumsko blago, a njegovim se pravilnim iskorištavanjem dobiva i energija iz obnovljivih izvora, što je osnova razvojne politike EU. U drvnom sektoru i šumarstvu postoji velik i neiskorišten potencijal i sada smo pred realizacijom tih projekata, prije svega kogeneracijskih postrojenja za proizvodnju električne i toplinske energije, ali i manjih projekata baziranih na korištenju i preradi drvnog ostatka iz drvene industrije i šumarstva za proizvodnju goriva, poput briketa i peleta. Moguće je potaknuti rast tržišta i veće iskorištavanje drvene biomase propisivanjem instaliranja pogona za tu namjenu i stvaranjem mreže. Poglavitito se to odnosi na javne objekte - škole, vrtiće, državnu upravu - pri zamjeni dotrajale opreme na fosilna goriva. Također je moguće, sukladno inozemnoj praksi npr. u Austriji, Italiji, Francuskoj i drugim zemljama, predvidjeti direktne potpore stanovništvu na određenim područjima za korištenje obnovljivim izvorima energije.

Moramo biti optimistični i ujedinjeni te poštovati svoje nacionalne interese i promicati ih na svim područjima. Potencijala imamo, ali ga trebamo iskoristiti. Na Harvardu su izračunali da je 85% svega što ljudi postignu rezultat njihova optimizma i vjere u sebe, a znanje i darovitost čine samo 15% postignuća. Stoga smatram da je u ovim kriznim i neizvjesnim vremenima strah najveća opasnost. Optimist će u svakoj situaciji vidjeti priliku za uspjeh, a pesimist će vidjeti razlog za neuspjeh - on će razmišljati o zaprekama i tražiti izgovore zašto se nešto ne može napraviti.

Ovo je vrijeme vrijeme solidarnosti i odgovornosti, ali i vrijeme za hrabre. Iz toga izrasta produktivnost koja nije samo temelj za porast zapošljavanja i životnog standarda, već i konkurentnosti na međunarodnom tržištu, na koje drvena industrija plasira više od 60% svoje proizvodnje.

Zdravko Jelčić, dipl. oec.
predsjednik Udruženja drvopreradaivačke industrije